

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ СОРТИМЕНТУ ЯБЛУК В ЄВРОСОЮЗІ

МЕЛЬНИК О.В., завідувач кафедри плодівництва та виноградарства
Уманського державного аграрного університету, доктор с.-г. наук, професор

Пропонуємо окремі висновки щодо сортової політики виробництва яблук в країнах Європейського Союзу за матеріалами симпозиуму "Prognosfruit", який відбувся у Вільнюсі (Литва) в серпні 2007 року.

Набір сортів яблуні для промислового вирощування останнім часом стабілізується з тенденцією до зменшення числа сортів для споживання в свіжому вигляді. В Китаї домінує сорт Фуджі (50%), в США – Ред Делішес, Голден Делішес, Гала, Гранні Сміт і Бреберн, в Західній Європі – Голден Делішес, Гала, Джонаголд, Ред Делішес, Гранні Сміт і Бреберн. З нових сортів набувають значення Пінк Леді (Франція), а також Канзі, Джунамі і Рубенс (Голландія).

В світовому виробництві яблук важливу роль відіграють і відіграватимуть в найближчому майбутньому сорти Голден Делішес, Ред Делішес і Джонаголд. В нових країнах Євросоюзу (Польща) до групи основних для товарних насаджень яблуні тепер і на майбутнє відносять клони сортів Голден Делішес, Гала, Джонаголд, Чемпіон і Айдаред [3]. З'являються також нові сорти, плоди яких позитивно приймає ринок і вирощування приносить високі прибутки. Два роки тому успіх західноєвропейському садівнику забезпечили клубні сорти яблуні і груші, крупноплідні сорти черешні і привабливі сорти слив [4],

визнані споживачами. Аналіз змін на ринку дозволяє виробнику вибрати кращий варіант щодо культур і сортового складу.

Для задоволення вимог торгівлі нові сорти яблуні повинні бути щільними, транспортабельними, стійкими до фізіологічних захворювань та успішно зберігатись в холодильнику з РГС навіть до кінця липня. На щільність плодів після зберігання споживач звертає найбільшу увагу.

Виробництво новозеландського сорту Гала, який в "старому" Євросоюзі "стартував" у 1992 р. з обсягом продукції 0,1 млн. тонн, за 15 років стабілізувалося на рівні 0,8 млн. тонн, втративши останнім часом темпи приросту. Серед лідерів з тенденцією до нарощування продукції в країнах "старого" ЄС за останні роки особливо виділяється сорт Фуджі (табл. 1).

Продукція цього вимогливого до теплозабезпечення пізньозимового японського сорту стрімко росте в країнах південної частини європейського континенту, зокрема в Італії (табл. 3), із запровадженням клону Фуджі Кіку 8. Плоди нового клону Фуджі Кіку Фубракс повністю забарвлені та більш вирівняні. Рано досягаючий клон Бені Шогун Фуджі поволи знаходить місце навіть в "теплих" регіонах Польщі.

Зі значним поки що відставанням від лідируючого Фуджі в країнах "старого" Євросоюзу нарощується продукція клубного сорту Пінк Леді, давно відомого "кулінарного" – Бремли Сідлінг та, певною мірою, Джонагореду й Елстара. Реалізаційні ціни на плоди останнього утримуються на високому рівні, хоча сорт цей низькотехнологічний за причини проблем з проріджуванням зав'язі і схильності до періодичного плодоношення, а також труднощів зі зберіганням плодів.

Протягом останнього часу в країнах "старого" ЄС практично вилучено з продажу популярний в недалекому минулому Глостер і суттєво знижено

1.Сорти з тенденцією до збільшення виробництва в країнах "старого" Євросоюзу

Сорт	2007 2006, %
Фуджі	+35
Бремлі Сідлінг	+14
Елстар	+13
Ренети	+9
Гала	+7
	2007 2003-2006, %
Фуджі	+65
Пінк Леді	+26
Бремлі Сідлінг	+20
Джонагоред	+16
Гала	+11

2.Сорти з тенденцією до зменшення виробництва в країнах "старого" Євросоюзу

Сорт	2007 2003-2006, %
Імператор	-26
Стеймен	-15
Глостер	-15
Аннурка	-14
Боскоп	-10
	2007 2006, %
Глостер	-22
Стеймен	-20
Аннурка	-11
Імператор	-10
Кокс Пепін Оранж	-6

валове виробництво локальних традиційних сортів (табл. 2).

Вказані тенденції в основному зберігаються й у окремих регіонах "старого" ЄС (табл. 3).

Лідером за обсягом виробництва в південному регіоні Європи – Іспанії, Італії й Франції залишається сорт Голден Делішес, в центрально-європейських – Німеччині, Бельгії та Голландії – Джонаголд та Елстар.

У Німеччині, де споживання свіжих яблук становить 22 кг на людину (2003–

3. Продукція плодів основних сортів яблуні в країнах "старого" Євросоюзу, тис. тонн

Країна	Помологічний сорт	2006р.	2007р.	2007 2006, %	2007 2003-2006, %
Італія	Голден Делішес	879	877	0	-6
	Гала	263	275	+4	+26
	Ред Делішес	253	259	+2	+5
	Фуджі	91	135	+48	+90
	Гранні Сміт	94	99	+5	+10
Франція	Голден Делішес	581	594	+2	-7
	Гала	272	284	+4	-1
	Гранні Сміт	173	172	0	-4
	Брейберн	141	139	-1	-9
	Пінк Леді	66	73	+11	+26
Німеччина	Елстар	175	186	+6	+16
	Джонаголд	135	145	+7	-2
	Джонагоред	133	138	+3	+24
	Голден Делішес	53	56	+5	-5
	Гала	52	56	+7	+19
Іспанія	Голден Делішес	294	300	+1	-13
	Гала	123	143	+15	+3
	Ред Делішес	62	54	-11	-25
Голландія	Елстар	133	170	+27	+9
	Джонаголд	124	135	+8	-2
	Голден Делішес	26	25	-3	-13
	Боскоп	23	18	-21	-25
Бельгія	Джонаголд	175	170	-2	0
	Джонагоред	77	74	-2	-4
	Боскоп	23	21	-11	+4
	Елстар	14	13	-6	+5
Англія	Бремлі Сідлінг	83	95	+14	+20
	Кокс Пелін Оранж	42	49	+15	+3
	Гала	22	26	+16	+42

2005 рр.), найбільшу частку займають плоди Джонаголда і його клонів (18%), друге місце посідає сорт Елстар (2003 р. – 13%, 2005 – 17%), далі – Гала (12%) і Голден Делішес (зниження з 12% до 7%). Сорти Айдаред і Гранні Сміт знаходяться на невисоких позиціях (по 4%), а частка кожного з інших семи сортів становить нижче 3%.

В районі Боденського озера на півдні країни домінують сорти яблуні Джонаголд, Елстар та їхні клони. Останнім часом важливу позицію зайняв сорт Брейберн і його клони, який найчастіше висаджують в регіоні. Популярністю користується клубний сорт Канзі. Нестабільною є позиція італійського сорту Рубенс з подібною до сорту Гала щільністю (достигає на 7–10 днів пізніше Гали), рівень продукції якого важко передбачити. В Європі посаджено 1,14 млн. дерев сорту Рубенс, з чого в Голландії 0,68, Італії – 0,37, Німеччині – 0,25, Великобританії – 0,15.

З клонів Брейберну у 2003–2006 рр. в Австрії найбільш забарвленим виявився Марірі Ред, перевищивши за площею рум'янцю 20% клон Лохблу і на 5–7% – Хілвелл і Джобурн.

В Голландії переважають двоколірні яблука – в основному клони сортів Елстар (40%) і Джонаголд (20%), хоча останній поволі розкорчовують. Зростає рентабельність вирощування нових сортів, зокрема Канзі і Джунамі. Голландський споживач усе менше цікавиться сортом Голден Делішес – у 1996 р. частка його складала 14%, а тепер лише 7%. Нові сорти Брейберн, Гала чи Фуджі тут також не популярні.

Зовсім інша ситуація у Франції, де переважають більш солодкі яблука сорту Голден Делішес, частка якого на ринку свіжих плодів у 1998 р. складала 40%, а у 2006-му – 30%. Друге місце займає сорт Гала (20%), далі Гранні Сміт і Брейберн; немале значення має також сорт Пінк Леді.

Бельгійський споживач на перше місце ставить сорти з групи Джонаголда (Джонагоред займає близько 60% насаджень), далі Елстар і Пінова. Більш рентабельним від «стандартних» сортів, було вирощування клубних сортів Канзі і Белгіца. Останній випробовують на площі 90 га (220 тис. дерев), отримуючи валовий збір 1000 т.

Канзі (Gala Must x Braeburn) на півдні європейського континенту достигає під кінець вересня, а в середній смузі – 2–3 декаді жовтня. З 2003 р. посаджено 1,7 млн. дерев цього сорту: в Голландії 0,72 млн., в Данії 0,4 і в Бельгії 0,3 млн. шт. Минулорічний валовий збір в Голландії і Бельгії досяг 7,2 тис. тонн. Плоди середні з червонувато-рожевим рум'янцем, щільні. Дерево чутливе до хвороб кори і деревини.

У цих чотирьох країнах споживач надає перевагу клонам сортів Джонаголд, Елстар, Гала і Голден Делішес, з нових сортів – Брейберну і Пінові, а у Франції також сорту Пінк Леді. Схожа ситуація і в Австрії та Південному Тиролі, однак там значно вища частка сорту Голден Делішес і суттєво знижується зацікавлення Айдаредом. В Англії і скандинавських країнах переважають сорти із кислими твердими плодами. В Росії ще цікавляться сортом Айдаред, однак все більше – крупноплідними сортами, зокрема Джонаголдом і його

клонами.

Серед основних сортів південної зони, продукція яких зростає, – Фуджі в Італії та Пінк Леді у Франції (табл. 4). В Німеччині лідируючі позиції за темпами зростання виробництва посідають місцевий сорт Пінова (+47%), новозеландський Бреберн (+47) і чеський Чемпіон (+23%); в Бельгії дещо збільшується валовий збір сорту Голден Делішес (+12%), а в Голландії – Елстар (+9%).

В Австрії активно збільшується виробництво плодів сорту Джонаголд; не втрачає популярності Гала, а також Елстар, Голден Делішес та Айдаред.

Серед помологічних сортів яблуні, виробництво яких в країнах "старого" ЄС активно зменшується, – Глостер, який практично вилучений з насаджень в Австрії, Данії й Німеччині, сорт Кокс Пелін Оранж в Голландії, а також Джонаголд в Італії; французькі садівники позбуваються Айдареду (табл. 5).

В сусідній з Євросоюзом Туреччині виробництво яблук у 2007 р. прогнозували на рівні 2,4 млн. тонн – на 7% менше попереднього року, з них 1,35 млн. – плоди сорту Старкінг Делішес і 0,8 млн. тонн Голден Делішес. Сербія виробляє близько 110 тис. тонн яблук, з яких третина – сорт Айдаред.

Сортова структура у нових країнах ЄС

У нових країнах Євросоюзу домінують сорти Голден Делішес і Айдаред, суттєву позицію посідають Гала, Чемпіон, Лобо, Кортланд і Джонаголд (табл. 6).

4.Сорти, виробництво яких особливо зростає в окремих країнах "старого" Євросоюзу, тис.тонн

Країна	Помологічний сорт	2007 2006, %	2007 2003-2006, %
Італія	Ренети	+52	+26
	Фуджі	+48	+90
	Гранні Сміт	+5	+10
Франція	Камео	+16	-
	Боскоп	+15	-
	Пінк Леді	+11	+26
	Тентатіон	+10	-
Німеччина	Бреберн	+21	+47
	Чемпіон	+14	+23
	Пінова	+13	+54
	Елстар	+6	+16
Іспанія	Гала	+15	+3
Англія	Бреберн	+33	-
	Джонаголд	+20	+50
	Гала	+16	+42
Голландія	Елстар	+27	+9
Данія	Елстар	+14	+33
Бельгія	Голден Делішес	+5	+12
Австрія	Джонаголд	+70	+58
	Елстар	+19	+14
	Айдаред	+18	+14
	Голден Делішес	+12	+11
	Гала	+12	+36

Різке зменшення валового виробництва у 2007 р. спричинено пошкодженням весняними заморозками з втратою від 28 до 64% врожаю, залежно від помологічного сорту.

Протягом двох останніх сезонів найбільшим попитом серед польських садівників користувалися саджанці сортів Айдаред, Чемпіон і Лігол, вистачало також бажаних придбати садивний матеріал сортів Голден Делішес Рейндерс і Гала.

З погляду на розширення так званої "органічної продукції" з різко обмеженим застосуванням хімічних препаратів, чимало уваги надається стійким до парші та інших грибкових захворювань сортам. Хоча подібних насаджень ще замало, проте активно запроваджуються імунні до парші сорти – подібні до Голден Делішеса американський сорт Голд Руш та італійські Голден Лаза, Голден Міра і Голден Оранж.

Нарощується виробництво імунного до парші сорту Топаз чеської селекції та стійких до цього захворювання німецьких "Ре"-сортів. Прикладом може бути кількасотгектарний сад у південній Тюрингії (Німеччина), де вирощують стійкі до парші німецькі сорти Ремо, Реніта, Руанда, Ревена і Регліндіс з високим вмістом кислот і цукрів. Цінними для переробки вважають плоди Антонівки, хоча її недоліком є періодичність плодоношення. Основним сировинним сортом може стати Айдаред. Попит на його плоди зростатиме на Сході Європи, тому садіння Айдаредом половини площі сировинного саду вважають оптимальним рішенням для господарства зі значним обсягом виробництва.

В Польщі на переробку потрапляє значна частина валового збору яблук і значно менше плодів споживають у свіжому вигляді (рисунок). Останнім

5.Сорти, виробництво яких особливо зменшується в країнах "старого" Євросоюзу, тис.тонн

Країна	Помологічний сорт	2007 2006, %	2007 2003-2007, %
Італія	Імператор	-22	-14
	Джонаголд	-20	-33
	Стеймен	-20	-15
	Бреберн	-18	-11
Франція	Айдаред	-29	-33
	Голден Делішес	-16	-29
	Ренети	-6	-11
	Елстар	-1	-15
Німеччина	Кокс Оранж	-11	-14
	Айдаред	-9	-11
	Глостер	-8	-22
Іспанія	Ред Делішес	-11	-25
Голландія	Кокс Оранж	-27	-46
	Боскоп	-21	-25
	Голден Делішес	-3	-13
Бельгія	Боскоп	-11	(+4)
	Елстар	-6	(+5)
Англія	Пармен	-10	-10
Австрія	Глостер	-50	-75
	Рубінетте	-33	0
Данія	Глостер	-33	-50
Греція	Гранні Сміт	-13	-1

часом тут активізувався процес об'єднання садівничих господарств у кооперативи, які для формування крупних товарних партій продукції будують холодильники з газовим середовищем та комп'ютеризовані сортувальні лінії, на що структури Євросоюзу компенсують до 70% затрат. Подібні компенсації отримують і на системи надкранового дощування для захисту від заморозків.

6. Домінуючі сорти яблуні і тенденція в їх виробництві у нових країнах Євросоюзу, тис. тонн

Сорти	2006р.	2007р.	$\frac{2007}{2006}, \%$	$\frac{2007}{2003-2006}, \%$
Голден Делішес	380	232	-38	-35
Айдаред	522	183	-64	-70
Гала	256	184	-28	-12
Чемпіон	293	159	-45	-19
Лобо	210	100	-52	-48
Кортланд	155	75	-51	-52
Джонаголд	115	76	-34	-47
Глостер	89	50	-43	-41
Елстар	68	47	-30	-18
Ред Делішес	57	21	-62	-70

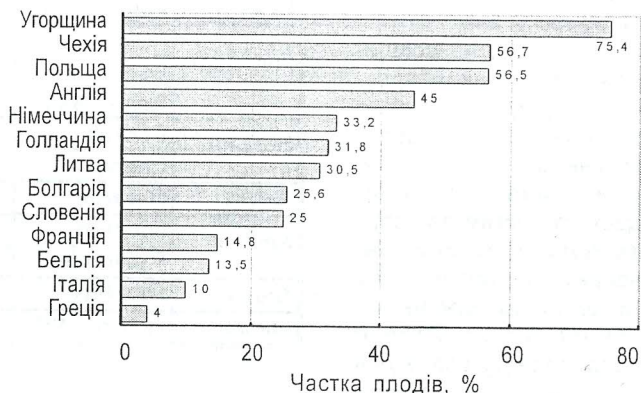

Рис. Частка плодів на технічну переробку по відношенню до споживання в свіжому вигляді (середнє за 2002–2006 рр.).

Література

1. Мельник О.В. Тенденції виробництва яблук у Європі // Новини садівництва. – 2007. – №1. – С. 25–28.
2. Prognosfruit 2007. 31-st Conference on 2–4 August 2007. – Vilnius, 2007. – 63 pp.
3. Makosz E. Jablka na swiecie // Haslo ogrodnicze. – 2007. – №9. – P. 76–77.
4. Werner T. Jablonie i grusze na Zachodzie: Belgia, Holandia, Niemcy // Haslo ogrodnicze. – 2007. – №10. – P. 16–18.

Подяка професору Е. Макошу за надання матеріалів симпозиуму "Прогнозфрут 2007".

ЗМІНИ В САДАХ БЕНЕЛЮКСУ

У Бельгії й Голландії знижується валове виробництво яблук, хоча врожаї з одиниці площі зростають; значно зменшилася площа яблуневих садів. За вирощені плоди садівник отримує не більше 25–30% від їхньої ціни в супермаркеті.

Основна форма реалізації – постачання продукції до оптових ринків, бірж і кооперативів, членами яких є садівники, хоча краще господарювати індивідуально, якщо вирощені плоди є де реалізувати. Супермаркети нерідко настільки затримують оплату, що виробництво стає нерентабельним. Намагання садівника виконати вимоги супермаркета до щораз вищої якості плодів призводить до систематичного зростання затрат на виробництво.

У Бельгії важливим залишається сорт Елстар, зокрема клон Елшоф, тоді як насадження сорту Джонаголд корчують, висаджуючи на звільненій площі грушу. Клубні сорти впроваджують обережно.

Високий попит на внутрішньому ринку і ринках Західної Європи та Східної Азії на грушу робить її вирощування рентабельним. В Бельгії й Голландії найближчим часом має бути посаджено 10 млн. дерев груші, в основному сорту Конференція, а також Деканка дю Коміс і Конкорд.

Тепер площа насаджень груші в Бельгії щорічно збільшується на 200 га, в основному, за рахунок сорту Конференція, який займає 93% нових садів. Однак стрімке нарощування виробництва минулого сезону спричинило зниження цін на плоди груші.

Клубні сорти груші

Вирощують також клубні сорти груші Коріна і Світ Сенсейшн.

Коріна – ранньостиглий клон сорту Конференція; посаджено 60 000 дерев, а до 2010 р. планують посадити ще 130 000 з досягненням у 2016 р. валового збору 2500 т.

Світ Сенсейшн – клон сорту Деканка дю Коміс з червоним рум'янцем на плодах.

У Бельгії й Голландії зацікавилися популяризованим у Польщі молдавським сортом груші Ксена (Ноябрська), однак товарних його насаджень поки що немає.

В Голландії збільшується площа груші переважно за рахунок сорту Конференція. Окремі фахівці рентабельним вважають лише вирощування клубного сорту Світ Сенсейшн.

Основною підщепою для яблуні є карликова М9 Т337, а для сильнорослих сортів інколи використовують більш слаборослу М9 FL56 і суперкарликову